

TOBAKSFAKTA

OBEROENDE TANKESMEDJA

Myter och fakta om bildvarningar

11 april 2016

Varningar på cigarettpaket och övriga tobaksförpackningar ökar medvetenheten om tobakens hälsorisker. Erfarenhet och forskning visar att de bidrar till att minska tobakskonsumtionen. Ju större varningar, desto mer påverkar de, och allra effektivast är varningar med bilder. De väcker känslor och ger mer bestående intryck.

Bildvarningar är en av de åtgärder för minskad efterfrågan på tobak som finns med i WHO:s ramkonvention för tobaks kontroll. Medlemsländerna har enats om att med stöd av artikel 11 i konventionen uppmana regeringarna i de 180 medlemsländerna att införa stora varningar som även bör inkludera bilder. I april 2016 hade ett 80-tal länder infört, eller beslutat, införa varningsbilder. I 2011 års rapport om den globala tobaksepidemin uppmanade dessutom WHO alla länder att införa stora varningsbilder.

Kanada var 2001 först med bildvarningar. Sedan kom Brasilien, Singapore, Thailand, Venezuela och Australien. De största varningarna finns i Nepal, Thailand, Australien, Uruguay, Brunei och Kanada. Bilderna i Nepal täcker 90 procent av båda storsidorna vilket gäller från oktober 2015. I Thailand täcks 85 procent av båda storsidorna.

I Australien täcker varningarna 75 procent av framsidan och 90 procent av baksidan på pake-ten. Uruguay har varningsbilder på 80 procent på båda sidorna.

I EU är varningar med text och bilder på 65 procent av cigarettpaketens båda storsidor, placerade upptill på paketen, obligatoriska enligt det nya tobaksprodukt direktiv som trädde i kraft i maj 2014 och som ska vara genomfört i medlemsländerna senast 20 maj 2016. Den svenska riksdagen klubbade lagförslaget som anpassar den svenska tobakslagen till EU-direktivet den 6 april.

År 2003 beslutade EU att medlemsländerna frivilligt fick införa varningsbilder. Ett arkiv med 42 godkända bilder lanserades 2004. Textvarningar var redan tidigare obligatoriska. Nio länder följde rekommendationen och har infört bildvarningar. Belgien var först i november 2006. Därefter följde Rumänien, Storbritannien, Lettland, Frankrike, Malta, Spanien, Ungern och Irland. I Europa utanför EU har Norge, Island, Schweiz, Turkiet, Ryssland och Ukraina beslutat om bildvarningar. Kanalöarna Guernsey och Jersey har varningsbilder. Opinionsmätningar visar att tre fjärdedelar av EU:s befolkning är för bildvarningar. Över hälften av rökarna är positivt inställda.

Som grund för lagar och förslag om bildvarningar ligger noggranna utvärderingar och forskningsprojekt. Ett exempel är en studie som omfattade USA, Kanada, Australien och Storbritannien. Den jämförde bl a hur varningarna på cigarettpaket uppfattades av rökare.

Nepal har störst varningar med 90 procent på båda sidor.

Varningsbilderna i Uruguay täcker 80 procent av båda sidor.

Bild från Chile varnar för dålig andedräkt av rökning.

I Kanada, med sina tidiga bildvarningar, ansåg 84 procent av de tillfrågade att bilderna ger värdefull information om tobakens hälsorisker.

I USA, som hittills endast haft ganska små textvarningar – och sedan ett beslut att införa bildvarningar upphävts av en domstol – var andelen som tyckte att varningarna hade någon betydelse endast 47 procent. Samma studie visade också att kunskaperna om hälsoriskerna är bäst där man med varningsbilder specificerar enskilda sjukdomar som har samband med rökning. Motivationen att sluta förstärks och återfall förhindras.

Genomgående vid utformningen av varningsbilder har hittills varit att män fått illustrera de allvarligaste hälsoriskerna medan det för kvinnornas del handlar mer om tobakens kosmetiska effekter, förutom när det gäller barn och graviditet. Det konstaterade skriften Empower Women – Combating Tobacco Industry Marketing in the European Region (2010) från WHO Europe.

– Tobakskonventionen föreskriver att tobakspreventiva insatser, även varningsbilder, ska anpassas till olika målgrupper, bl a män och kvinnor. Anpassning till målgrupper är något som tobaksindustrin alltid arbetat hårt med och något som även tobakskontrollen ska ta hänsyn till enligt Tobakskonventionens rekommendationer om genusanpassning. Få länder har hittills tagit hänsyn till den aspekten vid utformningen av varningsbilderna, förutom när det handlar om graviditet.

Det säger Margaretha Haglund, tobakspolitisk expert i Tobaksfakta – oberoende tankesmedja, som ledde arbetet med Empower Women.

– Kanada är med sina nya varningsbilder ett gott exempel på bättre genusanpassning. De riktar sig tydligt även till kvinnor med varningar om svåra hälsorisker. Man använder sig av autentiska fall bland vanliga människor. Forskning visar att det är de effektivaste varningarna.

Här följer tobaksindustrins vanligaste myter om bildvarningar med motargument baserade på fakta:

Myt 1

Rökarna känner ändå väl till riskerna med rökning.

Fakta

Flera studier visar att en stor andel av rökarna inte alls känner till omfattningen av tobakens skadliga hälsoeffekter. De underskattar därför allvaret i riskerna. De kunskaper som varningsbilder förmedlar gör det lättare att motivera rökare att sluta. Svar från rökare i frågeundersökningar visar att de i länder med bildvarningar, anser att de får den bästa informationen om rökningens risker just från bilderna på cigarettpaketet.

Myt 2

Det finns inga bevis för att bildvarningarna fungerar.

Fakta

Det finns nu många forskningsresultat som visar att bildvarningar är effektivare än enbart textvarningar. Stora, tydliga varningsbilder bidrar till att rökare beslutar sig för att sluta röka. För att fungera på det sättet bör bilderna täcka minst 50 procent av paketets yta både på fram- och baksidan. Bilderna måste även vara färgrika och ge tydliga budskap om de skador och problem som tobaksbruket kan medföra.

Myt 3

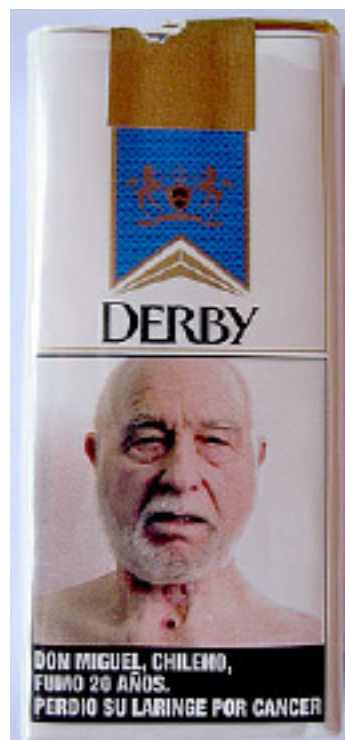
Stora varningsbilder bryter mot tillverkarnas rätt till varumärken och formgivning.

Fakta

Det är nu ett stort antal länder som avvisat tobaksindustrins protester och hot om legala åtgärder och med hjälp av nya eller skärpta tobakslagar infört varningsbilder. I de flesta fall har

En av bilderna i EUs bildbibliotek – på svenska.

I Chile rökte Don Miguel i 20 år och förlorade sitt struphuvud. Varningar i form av personliga öden finns nu även i Kanada.

Mannen på en tilltänkt USA-bild är anonym.

det kunnat ske utan att något tobaksbolag försökt att med rättsliga medel stoppa besluten. I de fall där det förekommit har domstolarnas beslut nästan alltid gått emot tobaksindustrin, senast i Kenya, där högsta domstolen i april 2016 slog fast att varningsbilderma är lagenliga British American Tobacco och Japan Tobacco International förlorade i EU-domstolen där de överklagat EU:s tidigare beslut att införa rekommendationer om varningsbilder. Samma bolag protesterade mot att Turkiet införde varningsbilder på 65 procent av paketens båda sidor. Högsta domstolen i Kanada gav den federala regeringen rätt när den stämde av tobaksindustrin för att ha brutit mot yttrandefriheten genom att införa varningsbilder. Ett aktuellt fall är Philip Morris Internationals hänvändelse till Världsbankens domstol i ett försök att stoppa Uruguays bildvarningar som täcker 80 procent av paketens båda sidor,

Myt 4 Det blir för kostsamt att trycka färgbilder och byta ut dem efter ett rullande schema.

Fakta

Den teknik som behövs är redan i allmänt bruk. Det är inte svårare eller dyrare att byta varningsbilder.

Myt 5

Bildvarningar marginaliserar och demoniserar rökare.

Fakta

Studier och opinionsmätningar visar att majoriteter av såväl icke-rökare som rökare stöder stora bildvarningar. Många inser att bilderna förmedlar värdefull information om hälsoriskerna. När bildvarningar införts i ett land ökar stödet för dem efter hand mer och mer. Ett exempel är Kanada som 2001 var först i världen med bildvarningar. Där vill folk ha ännu mer information via bilderna på cigarettpaketet.

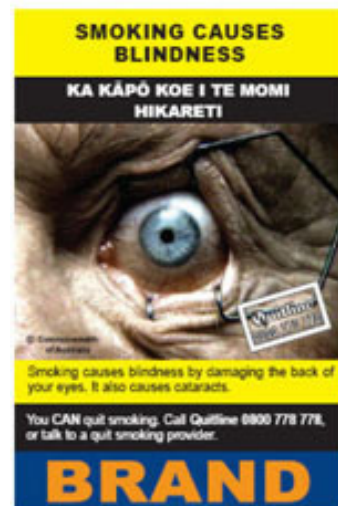
Källor

EU-direktivet med de nya varningsbilderna

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0109>

Varningsbilder från hela världen

http://www.tobaccofreecenter.org/files/pdfs/en/WL_examples_en.pdf

Rökning orsakar blindhet, bild från Nya Zeeland.

Röken är giftig. Brasilien.

Varning på svenska för nitrosaminer, formaldehyd och cyanväte i cigarettroken.

En kanadensisk varningsbild som visar en kvinna som insjuknat i lungemfysem av sin rökning. "Bara att andas är tortyr", säger hon.

